

ΑΝΑΓΚΑΙΕΣ ΟΙ ΝΕΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΥΔΑΤΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

Της κ. **Ελένης ΘΕΟΦΙΛΗ**
Πτυχ. Πανεπιστ., Υποψ. Διδ. Π.Π.Κ.Π.Ε.

Εισαγωγικά τινά

Η επιθυμία της Διεθνούς Κοινότητας να καθιερώσει ως Παγκόσμια Ημέρα Περιβάλλοντος την 5 Ιουνίου (με έμφαση στο υδατικό στοιχείο των ωκεανών και των θαλασσών της Γης) και ως Παγκόσμια Ημέρα Υδάτων την 23 Μαρτίου, αποτελεί αφ' ενός μεν την καλλίτερη δυνατή απόδειξη της τεράστιας σημασίας, η οποία αποδίδεται πλέον στον υδατικό παράγοντα για την επί της Γης διαβίωση του Ανθρώπου, αλλά και πάσης μορφής ζωής και αφ' ετέρου δε, προδίδει την αγωνία όλων για τις συνέπειες της όχι και τόσο συνετής διαχείρισης αυτού του φυσικού αγαθού, του ύδατος.

Προς επίρρωση αυτών των σκέψεων παρατίθεται η «θέση» των Ηνωμένων Εθνών επί του θέματος, εκφρασθείσα δια του Γενικού Γραμματέως του ΟΗΕ, ο οποίος υπεγράμμισε την ανάγκη προστασίας των υδατικών πόρων του Πλανήτη και χαρακτήρισε τις θάλασσες και τους ωκεανούς «ως μία από τις πλέον πλουτοπαραγωγικές πηγές του Πλανήτη, που όμως μέχρι τώρα χρησιμοποιήθηκαν ως δοχεία απορριμμάτων».

Πέραν αυτών των δηλώσεων, επισημαίνεται η ευαισθητοποίηση εκατοντάδων Οικολογικών Οργανώσεων επί του θέματος, πολλές των οποίων όπως π.χ. εκείνες των Ηνωμένων Πολιτειών (περισσότερες από 100), οι οποίες απευθύνουν συνεχείς εκκλήσεις για την άμεση λήψη μέτρων και την εκπόνηση προγραμμάτων προστασίας του υδατικού πλούτου του Πλανήτη μας, δεδομένου, ότι καθημερινώς μεγάλες υδατικές μάζες απειλούνται από μόλυνση, όπως πιστοποιείται από Εκθέσεις Κρατών (π.χ. της Κίνας, όπου επισημαίνεται ο άμεσος κίνδυνος μόλυνσης επτά μεγάλων ποταμών, λιμνών και υδατικών πόρων του υπεδάφους της Χώρας).

Σημειώνεται, ότι απαισιόδοξοι Ερευνητές υπογραμμίζουν, ότι ίσως κατά τον επερχόμενο 21ο αιώνα το κυριώτερο πρόβλημα θα είναι εκείνο της έλλειψης υδατικών πό-

ρων, αφού υπολογίζεται, ότι κατά το έτος 2000 μ.Χ. μόνον το 77% των αστικών και το 89% των αγροτικών πληθυσμών της Γης θα διαθέτουν επαρκή αποθέματα ύδατος.

Το θεσμικό πλαίσιο προστασίας υδάτων

Το βασικό νομοθέτημα «ελληνικής προελεύσεως» (πέραν δηλαδή των οίων δήποτε Διεθνών Συνθηκών - διμερών ή πολυμερών - τις οποίες έχει προσυπογράψει η Χώρα μας), το οποίο ρυθμίζει «κατ' αυτάς» θέματα υδατικών πόρων, είναι ο Ν. 1739/1987 Περί διαχειρίσεως των υδατικών πόρων και άλλες διατάξεις.

Κατά γενική εκτίμηση η νομοθετική αυτή ρύθμιση του θέματος έγινε με μεγάλη καθυστέρηση, για λόγους οι οποίοι δεν αναφέρονται εδώ, ελλείψει χώρου. Αντιθέτως κατά περιόδους αντιμετωπίσθηκαν¹ νομοθετικώς κατά τρόπο όμως αποσπασματικό συναφή ζητήματα, αλλά όχι στην βάση μίας «διήκουσας» το θέμα σαφούς φιλοσοφίας και συγκεκριμένων κατευθύνσεων πολιτικής.

Στο εν λόγω νομοθέτημα έννοιες, οι οποίες «επανέρχονται» προς ρύθμιση είναι η έννοια του «υδατικού πόρου» και η έννοια «της χρήσης του υδατικού πόρου», περιλαμβανομένης σ' αυτή της κοινωνικής και οικονομικής διάστασης του πράγματος. Ακόμη, εντοπίζεται εμμέσως, πλην σαφώς, η έλλειψη ενός δικτύου εθνικών διαστάσεων συλλογής πληροφοριών και δεδομένων περί το υδατικό στοιχείο της Χώρας.

Εκ των ειδικωτέρων εννοιολογικών προσεγγίσεων και ρυθμίσεων αναφέρονται εδώ ενδεικτικώς τα ακόλουθα στοιχεία, με έμφαση στα στοιχεία προγραμματισμού δράσεων.

Ο προσδιορισμός των υδατικών πόρων νοείται ως:

α. Ποσοτικός: Ο υπολογισμός και καθορισμός των διαφόρων φυσικών μεγεθών των υδατικών πόρων, όπως παροχές, στάθμες, κλίσεις, όγκοι, ισοζύγια.

β. Ποιοτικός: Η διαπίστωση της φυσικοχημικής και βιολογικής σύστασης των υδατικών πόρων και η σύγκρισή της με τα πρότυπα ποιότητας, κατά χρήση, τα οποία ισχύουν κάθε φορά.

γ. Τοπικός: Ο εντοπισμός στον χώρο των εν λόγω ποσοτικών μεγεθών και ποιοτικών παραμέτρων, σε σημεία και διατομές θέσεων, που προσδιορίζονται από τα αρμόδια Όργανα κατά περίπτωση.

δ. Χρονικός: Ο προσδιορισμός των εν λόγω μεγεθών και παραμέτρων σε χρόνους, που καθορίζονται από τα αρμόδια Όργανα κατά περίπτωση.

Εξ άλλου, ως διαχείριση υδατικών πόρων νοείται κατά τις διατάξεις του εν λόγω νόμου το σύστημα των μέτρων και δραστηριοτήτων, που είναι απαραίτητα για την πληρέστερη δυνατή κάλυψη των αναγκών σε ύδατα για κάθε χρήση, και κατά κύριο λόγο:

1. Βλ. και Ευφρ. ΡΟΥΣΗ: *Περί του ισχύοντος νομικού καθεστώτος, περί της ρυπάνσεως της θάλασσας, της ρυπάνσεως των ποταμών και των διεθνών ρεόντων υδάτων. Α' Ελλάς. Β' ΕΟΚ. Γ' Διατάξεις της διασκέψεως ασφάλειας και συνεργασίας εν Ευρώπη (Ελσίνκι 1975). Αθήναι, 1984.*

α. Η διευθέτηση της φυσικής προσφοράς ύδατος σε σχέση με τη ζήτησή του, σε περιοχές, που υπάρχει έλλειψη ή προβλέπεται περιοδική ή οριστική εξάντλησή του.

β. Η πρόνοια για την πρόληψη απωλειών ύδατος και για την κατά το δυνατό αξιοποίηση πλεονασμάτων, που μπορεί να προκαλέσουν ζημίες ή βλάβες εξ αιτίας πλημμυρών ή άλλων αιτιών.

γ. Η αντιμετώπιση των σημερινών ή μελλοντικών ανοιγμάτων μεταξύ προσφοράς και ζήτησης ύδατος.

δ. Η αποφυγή ή εξομάλυνση των συγκρούσεων μεταξύ ομοίων ή ανταγωνιστικών χρήσεων.

ε. Ο προσανατολισμός της ζήτησης στις χρήσεις ύδατος στις οποίες αποβλέπουν τα Προγράμματα Ανάπτυξης της Χώρας.

στ. Η διατήρηση της υψηλότερης δυνατής ποιότητας ύδατος σε σχέση με την κατά προορισμό χρήση του.

ζ. Ο συντονισμός των δραστηριοτήτων έρευνας, αξιοποίησης, χρήσης και προστασίας των υδατικών πόρων.

Με στόχο την καλλίτερη «διοίκηση» του όλου ζητήματος των (μη θαλασσίων) υδάτων, η Χώρα έχει διαιρεθεί στα εξής δέκα τέσσερα «υδατικά» διαμερίσματα: Δυτικής Πελοποννήσου, Ανατολικής Πελοποννήσου, Βόρειας Πελοποννήσου, Δυτικής Στερεάς Ελλάδας, Ηπείρου, Αττικής, Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας και Εύβοιας, Θεσσαλίας, Δυτικής Μακεδονίας, Κεντρικής Μακεδονίας, Ανατολικής Μακεδονίας, Θράκης, Κρήτης και Νησιών Αιγαίου.

Διευκρινίζεται, ότι «υδατικά διαμερίσματα» είναι περιοχές οριοθετημένες μεταξύ τους από υδροκρίτες ή νησιωτικές περιοχές, που περιλαμβάνουν ολοκληρωμένα υδρογραφικά δίκτυα, με υδρολογικές συνθήκες κατά το δυνατόν όμοιες.

Εκ των άλλων διατάξεων του Ν. 1739/1987 επισημαίνεται εκείνη περί του προγραμματισμού «ανάπτυξης» των υδατικών πόρων της Χώρας, βάσει της οποίας το Υπουργείο Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας είναι αρμόδιο για την κατάρτιση και την υποβολή για έγκριση των Προγραμμάτων ανάπτυξης των υδατικών πόρων της Χώρας. Στα Προγράμματα αυτά περιλαμβάνονται τα έργα των φορέων του Δημόσιου Τομέα και των Δημοτικών Επιχειρήσεων Ύδρευσης-Αποχέτευσης του Ν. 1069/1980.

Τα Προγράμματα αυτά διακρίνονται σε:

α. Μακροχρόνια εθνικά, που έχουν χρονική διάρκεια μεγαλύτερη από πέντε έτη.

β. Μεσοχρόνια εθνικά, που περιλαμβάνουν έργα εθνικής κλίμακας και σημασίας και έχουν χρονική διάρκεια από δύο έως πέντε έτη.

γ. Μεσοχρόνια κατά υδατικό διαμέρισμα, που έχουν χρονική διάρκεια από δύο έως πέντε έτη.

δ. Ειδικών σκοπών.

Η χρονική διάρκεια, που καλύπτει κάθε Μακροχρόνιο Πρόγραμμα ορίζεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Εθνικής Οικονομίας, Γεωργίας, Περι-

βάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων και Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας.

Το Μακροχρόνιο εθνικό Πρόγραμμα ανάπτυξης των υδατικών πόρων καταρτίζεται από την Κεντρική Υπηρεσία του Υπουργείου Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας, με βάση προτάσεις των αρμόδιων κατά κατηγορία χρήσης Αρχών και των Φορέων έρευνας, υποβάλλεται για γνωμοδότηση στην Διυπουργική Επιτροπή Υδάτων (Δ.Ε.ΥΔ.) και εγκρίνεται από τους Υπουργούς Εσωτερικών, Εθνικής Οικονομίας, Γεωργίας, Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων και Βιομηχανίας Ενέργειας και Τεχνολογίας.

Τα Μεσοχρόνια εθνικά και κατά υδατικό διαμέρισμα Προγράμματα καταρτίζονται συγχρόνως και εντάσσονται στα πλαίσια των Μεσοχρόνιων Προγραμμάτων κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης του Ν. 1622/1986, όπως αυτός τροποποιημένος ισχύει κάθε φορά.

Το Μεσοχρόνιο εθνικό Πρόγραμμα ανάπτυξης των υδατικών πόρων καταρτίζεται από την Κεντρική Υπηρεσία του Υπουργείου Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας, στα πλαίσια του Μακροχρόνιου, με βάση προτάσεις των αρμόδιων κατά κατηγορία χρήσης Αρχών και Φορέων έρευνας, καθώς και των περιφερειακών Υπηρεσιών διαχείρισης υδατικών πόρων, και υποβάλλεται για γνωμοδότηση στη Δ.Ε.ΥΔ.. Στην Δ.Ε.ΥΔ., επίσης, υποβάλλεται γνωμοδότηση των περιφερειακών Επιτροπών Υδάτων (Π.Ε.ΥΔ.) σχετική με την πρόταση των περιφερειακών Υπηρεσιών. Το Πρόγραμμα εντάσσεται στο Μεσοχρόνιο εθνικό αναπτυξιακό Πρόγραμμα, το προβλεπόμενο από το άρθρο 72 του Ν. 1622/1986.

Κάθε Μεσοχρόνιο Πρόγραμμα ανάπτυξης των υδατικών πόρων κατά υδατικό διαμέρισμα από την αντίστοιχη περιφερειακή Υπηρεσία διαχείρισης υδατικών πόρων, στα πλαίσια της εξειδίκευσης του Μεσοχρόνιου εθνικού Προγράμματος για το υδατικό διαμέρισμα, που γίνεται από την κεντρική Υπηρεσία του Υπουργείου Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας, λαμβανομένων υπ' όψει των αντίστοιχων Μεσοχρόνιων περιφερειακών και νομαρχιακών Προγραμμάτων κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης του Ν. 1622/1986 και μέσα στα πλαίσια αυτών. Το Πρόγραμμα αυτό υποβάλλεται για γνωμοδότηση στην Π.Ε.ΥΔ. και εγκρίνεται από τους αρμόδιους Υπουργούς. Τα εγκεκριμένα κατά υδατικό διαμέρισμα Προγράμματα εξειδικεύονται για κάθε λεκάνη απορροής ή άλλη υδατική περιοχή από τις περιφερειακές Υπηρεσίες διαχείρισης υδατικών πόρων. Στην συνέχεια τα εξειδικευμένα Προγράμματα υποβάλλονται για έγκριση στην Π.Ε.ΥΔ..

Ειδικά, τέλος, Προγράμματα είναι όσα δεν περιλαμβάνονται στα εν λόγω, όπως Προγράμματα μεταφοράς φερτών υλών, ιχνηθετήσεων. Αυτά υποβάλλονται στην Δ.Ε.ΥΔ. και εγκρίνονται από τους αρμόδιους κατά περίπτωση Υπουργούς.

Γενικές εκτιμήσεις

Εξ όσων αναφέρθησαν καθίσταται σαφές, ότι το θέμα των υδατικών πόρων, τουλάχιστον σε εθνικό επίπεδο, πρέπει να αντιμετωπισθεί σε διάφορα επίπεδα, λαμβανομένων υπ' όψει κατά περίπτωση, πολλών ιδιαίτερων παραμέτρων:

Α. Επίπεδο θεσμικό: αυτό το επίπεδο συγκροτείται από τις Διεθνείς και Διμερείς Συνθήκες, τις οποίες έχει υπογράψει η Χώρα και από την Εθνική Νομοθεσία, η οποία εκ των πραγμάτων, εν αντιθέσει προς τις ρυθμίσεις των εν λόγω Συνθηκών, έχει την ευχέρεια λεπτομερών ρυθμίσεων κατά περίπτωση.

Β. Επίπεδο κοινωνικό.

Γ. Επίπεδο οικονομικό.

Δ. Επίπεδο τεχνολογικό.

Ε. Επίπεδο προστασίας του περιβάλλοντος.

Επισημαίνεται με ιδιαίτερη έμφαση, ότι ο Ν. 1739/1987 ορθώς συνέδεσε το θέμα του προγραμματισμού πάσης μορφής περί τα θέματα των (μη θαλασσίων) υδάτων με τα αντίστοιχα Προγράμματα Ανάπτυξης του Ν. 1262/1982. Η συγκυρία όμως των πραγμάτων δεν επέτρεψε μέχρι σήμερα την υλοποίηση αυτών των συνδυασμένων ενεργειών, δεδομένου, ότι τα προβλεπόμενα υπό του Ν. 1262/1982 (και του Ν. 1622/1986) Μακροχρόνια, Μεσοχρόνια και Ετήσια Προγράμματα Ανάπτυξης της Χώρας, ουδέποτε κατηρτίσθησαν μέχρι τούδε².

Με δεδομένη την μη πλήρη εφαρμογή των σχετικών διατάξεων του Ν.1739/1987 από πλευράς Κράτους, οι ελπίδες εναποτίθενται πλέον στις Τοπικές Δομές (ΟΤΑ, Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση), δεδομένου ότι, ιδίως οι ΟΤΑ, βάσει του Ν. 2218/1994 έχουν, μεταξύ άλλων και την ευθύνη για την κατασκευή, συντήρηση και λειτουργία (και) «συστημάτων ύδρευσης, άρδευσης, αποχέτευσης και αντιπλημμυρικών έργων» και βεβαίως κάτω από την «πίεση» ευαισθητοποιημένων ενεργών Πολιτών θα «λειτουργήσουν» προς την κατεύθυνση συνετών, λογικών, σωφρόνων πολιτικών και μέτρων περί το θέμα των υδατικών πόρων, αναγκαίου και αναντικατάστατου συστατικού της ζωής...

**Κωνσταντίνος ΓΕ.
ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ**

Καθηγητής Τμ. Αστ. και
Περιφ. Ανάπτ. Π.Π.Κ.Π.Ε.

**ΤΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ
ΚΙΝΗΤΡΑ
ΣΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ
ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**

Αθήναι, 1993

2. Βλ. και: Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ: Το θεσμικό πλαίσιο περιφερειακής ανάπτυξης. Τόμ. Α', Γ' έκδ., Αθήναι, 1996, τόμ. Β', Γ' έκδ., Αθήναι, 1996 (τα κείμενα των νόμων και τα των Προγραμμάτων Ανάπτυξης).